

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 1 februari 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 108, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Brädefors m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte från skyldigheten att erlagga avgifter till allmänna folkpensioneringen befria statstjänstemän, arbetare i statens tjänst och de medlemmar i privata pensionskassor, som före pensionsreformens ikraftträdande varit befriade från dylik skyldighet.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

I lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, vilken upphört att gälla den 1 januari 1937, stadgades före upphävandet i 5 § som huvudregel, att pensionsavgift skulle erläggas av envar från och med det år, under vilket han fyller sexton år, till och med det år, under vilket han fyller sextiosex år. Från avgiftsplikt voro, enligt 5 § andra stycket, undantagna ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk ägde tillämpning, delägare i arméns eller flottans pensionskassa samt ordinarie innehavare av prästerlig tjänst ävensom hustru till sålunda undantagen person. I övrigt ankom det, enligt 5 § tredje stycket, på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i statens tjänst, finge undantagas från avgiftsplikt enligt lagen.

I en kungörelse den 7 juni 1935 (nr 258) har föreskrivits undantag från avgiftsplikt i fråga om ordinarie tjänsteman, å vilken civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) äger tillämpning, samt hustru till dylik tjänsteman ävensom i fråga om beställningshavare, vilken avses i 1 § 1 mom. a), b) eller c) militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167), samt annan befattningshavare eller f. d. befattningshavare vid försvarsväsendet, som omedelbart före militära tjänstepensionsreglementets ikraftträdande varit delägare i arméns eller flottans pensionskassa, jämte hustru till sålunda undantagen person.

Tidigare hade dessa stadganden en betydligt vidsträcktare omfattning, och undantag med stöd av denna tidigare lydelse av stadgandena kvarstodo ända till lagens upphävande.

Enligt en av 1928 års pensionsförsäkringskommitté i dess betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen (statens offentliga utredningar 1934: 18) verkställd undersökning uppgick antalet på grund av bestämmelserna i 5 § andra och tredje styckena från avgiftsplikt till pensionsförsäkringen undantagna tjänsteinnehavare till mellan 75,000 och 80,000 med följande fördelning i avrundade tal på olika personalgrupper.

Ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen...	cirka	45,500
Delägare i arméns och flottans pensionskassor	»	8,200
Ordinarie präster	»	1,900
Befattningshavare i riksdagens verk	»	400
Delägare i kommunikationsverkens pensionskassor för icke ordinarie personal	»	7,000
Kommunala befattningshavare	»	3,300
Tjänstemän vid enskilda järnvägar	»	11,000
	<u>Summa</u>	<u>cirka 77,300</u>

Antalet från avgiftsplikt undantagna hustrur till sådana befattningshavare, varom här är fråga, hade av kommittén uppskattats till 40,000 à 50,000.

Kommittén föreslog på anförda skäl (sid. 213), att undantag från avgiftsplikt på grund av tjänsteinställning icke skulle inrymmas i lagstiftningen.

En ledamot av kommittén (fru Nordgren) reserverade sig mot kommittéföreläget i denna fråga (betänkandet sid. 325—326).

Genom proposition nr 217 framlades för 1935 års riksdag förslag till lag om folkpensionering. Vad angår frågan om införande av avgiftsplikt för vissa tjänsteinnehavare med flera följde propositionen kommitténs förslag.

Förevarande spörsmål behandlades i propositionen å sid. 154—166, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

Kungl. Maj:ts förslag i denna del avstyrktes i motionerna I: 327 av herr Forsslund m. fl., II: 578 av herr Severin m. fl., II: 585 av herr Karlsson i Grängesberg m. fl. samt II: 593 av herr Lundqvist m. fl. I motionerna I: 329 av friherre Lagerfelt m. fl. och II: 592 av herr Magnusson i Skövde m. fl. föreslogs, att gällande ordning tills vidare borde bibehållas.

Särskilda utskottet anförde i utlåtande nr 1 beträffande nu ifrågasvarande spörsmål bland annat:

Pensionsförsäkringslagens stadganden om undantag från avgiftsplikt för vissa tjänsteinnehavare m. fl. ha, såsom framgår av redogörelse i propositionen (sid. 154 ff.), varit föremål för mycken meningsskiljaktighet. Å ena sidan har den uppfattningen gjorts gällande, att undantaget borde upphävas, då det vållade svårigheter vid folkpensioneringens administrering och med fog kunde fordras, att tjänstepensioneringen avpassades så, att tjänstepensionen för befattningshavarna bleve ett komplement till folkpensionen. Å andra sidan ha önskemål framställts om utsträckning av undantaget, därvid uttryck givits åt

den tanken, att undantag från avgiftsplikt borde medgivnas för alla dem, för vilka det vore så ordnat i försörjningshänseende att folkpension vore obehöfvig.

I de principfrågor, till vilka det nuvarande undantaget från avgiftsplikt för vissa tjänsteinnehavare m. fl. sålunda givit upphov, synes utskottet i allt fall så mycket vara tydligt, som att undantaget i sin nuvarande utformning från principiell synpunkt kan betecknas såsom en halvmesyr. Den princip, som ligger till grund för avgiftsbefrielsen för de med nu gällande bestämmelser från avgiftsplikt undantagna persongrupperna, leder nämligen uppenbarligen längre och ger stöd åt krav från andra persongrupperns sida att likaledes bli undantagna från avgiftsplikt. Det vill synas utskottet, som om ett konsekvent genomförande av principen skulle leda till att alla, för vilka pensionsfrågan är ordnad utanför folkpensioneringen, borde uteslutas från denna, och det kan till och med ifrågasättas, huruvida icke överhuvud alla, för vilka invaliditets- och ålderdomsförsörjningen är på ett tillfredsställande sätt tryggad — oavsett på vad sätt — följdriktigt borde vara befriade från avgiftsplikt.

Att väsentligt utsträcka det nuvarande undantagets omfattning skulle emellertid förändra pensionsförsäkringens nuvarande karaktär av en i princip hela folket omfattande pensioneringsanordning. En sådan åtgärd skulle ock uppenbarligen vålla betydande praktiska svårigheter. Icke minst skulle det, om grundpensionssystemet genomföres, visa sig vanskligt att på ett skäligt sätt tillgodose deras intressen, vilka väl erlagt vissa avgifter till folkpensioneringen men under en del av den avgiftspliktiga åldern kommit att tillhöra en från avgiftsplikt befriad kategori. Goda skäl tala därför enligt utskottets mening för att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag upphäva det ifrågavarande undantaget och därmed likställa de nu från avgiftsplikt befriade tjänsteinnehavarna med andra personer, vilka erlægga avgifter till pensionering utanför folkpensioneringen.

Med den utformning, folkpensioneringen enligt Kungl. Maj:ts förslag erhåller, lägges icke därigenom å de ifrågavarande befattningshavarna en börda, för vilken de icke få valuta. Då grundpensionen kommer att innefatta skälig valuta även för dem, som erlagt de högsta avgifterna under hela sin avgiftspliktiga ålder, och då de ifrågavarande befattningshavarna under den tid de icke innehaft sin tjänst i allmänhet betalat jämförelsevis låga avgifter, måste folkpensioneringen för dem i stort sett anses erbjuda en fördelaktig pensioneringsform.

Häremot kan naturligtvis med visst fog invändas, att dessa befattningshavare genom anslutningen till folkpensioneringen i allt fall skulle få avstå alltför mycket av sin inkomst till pensioneringsändamål, i det att de skulle ha att erlægga avgifter både till folkpensioneringen och till sin tjänstepensionering. Invändningen är visserligen icke riktig, om därmed avses att, sedan alla pensionsavgifter erlagts, befattningshavarna för sitt uppehälle hava kvar mindre av sina inkomster än andra personer, av vilka till folkpensioneringen krävas lika stora avgifter. Det är ju nämligen att märka, att avgifterna till folkpensioneringen beräknas å det taxerade beloppet och att detta framkommer efter avdrag av tjänste- (inklusive familje-) pensionsavgifter. Där emot skulle det kunna inträffa, att utgifterna för pensioneringsändamål i förhållande till andra utgifter skulle bli oproportionerligt stora för befattningshavare, vilka skulle erlægga avgifter både till folkpensioneringen och till tjänstepensionering. Utskottet anser sig emellertid kunna förutsätta, att om skyldighet att erlægga avgift till folkpensioneringen införes för de ifrågavarande befattningshavarna, det tages under överbägande, huruvida icke därav bör föränledas någon modifikation i deras skyldighet att erlægga tjänstepensionsavgifter. Då de genom anslutningen till folkpensioneringen förvärva rätt till grundpension om 70 kronor jämte 10 procent av de erlagda avgifterna,

att utgå senast från 67 års ålder, synes det vara en naturlig åtgärd, att tjänstepensionen, åtminstone för de kategorier befattningshavare för vilka grundpensionen får antagas äga betydelse från försörjningssynpunkt, vid pensions-tagarens inträde i 67-årsåldern reduceras med ett för alla inom den ifrågavarande kategorien lika belopp, bestämt efter genomsnittlig uppskattning av grundpensionernas storlek. Denna minskning av tjänstepensionen bör givetvis avse den del av tjänstepensionen, som bekostas av befattningshavarnas egna avgifter, och således komma befattningshavarna till godo i form av minskade avgifter till tjänstepensioneringen.

Utskottet tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag, vilket därefter godkändes av riksdagen.

I lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering, vilken gäller från den 1 januari 1937, finnes sålunda icke föreskrivet undantag från avgiftsplikt för sådana tjänst innehavare, vilka enligt 1913 års lag voro befriade från avgiftsskyldighet.

Vid 1936 års riksdag hemställdes i en motion, II: 154, att riksdagen måtte besluta avgiftsbefrielse till folkpensioneringen för alla tjänstemän och arbetare i statens tjänst, som före 1935 års lag om folkpensionering voro befriade från erläggande av avgifter till allmänna pensionsförsäkringen. Vid 1937 års riksdag framställdes i en motion, II: 341, samma yrkande som i nu förevarande motion.

Vid båda riksdagarna blevo motionerna på hemställan av andra lagutskottet (utlåtanden nr 14/1936 och 8/1937) av riksdagen avslagna.

Utskottet vill erinra därom, att chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 utsett en kommitté med uppdrag att verkställa en översyn av socialvården. I direktiven nämnes såsom en huvuduppgift för utredningen, bland annat, granskning av lagstiftningen rörande socialförsäkringen.

Utskottet ansluter sig till de synpunkter på ifrågavarande spørsmål, åt vilka särskilda utskottet vid 1935 års riksdag givit uttryck i sitt ovan återgivna utlåtande. Utskottet kan följaktligen icke tillstyrka nu ifrågavarande motion.

Utskottet.

Utskottet får därför hemställa,

att motionen II: 108 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 februari 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, Hagman**,
P. Sandström, Västberg, John Gustavson och *Elon Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage, Olovson, Pettersson* i
Hällbacken, Molander, Sandström i *Härnösand, Thorell* och *Nyblom**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.